

HZ. PEYGAMBER'İN İLME VERDİĞİ ÖNEM

(06 EYLÜL 2019 CUMA VAAZI)

Bizleri yoktan var eden, varlığından haberdar eden, sayamayacağımız kadar nimetler ihsan eden, bilmediğimizi ve kalemle yazmayı öğreten yüce Rabbimize sonsuz hamd-ü senalar olsun. “Ben ancak öğretmen olarak gönderildim” buyuran Sevgili Peygamberimiz Hz. Muhammed Mustafa (s.a.s.) Efendimize, onun âli ve ashabına, tabi olanlara salat ve selam olsun.

610 yılı Ramazan ayında, Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'e ilk inen ayetlerde Rabbimiz buyurmaktadır ki:

اِقْرَأْ بِاسْمِ رَبِّكَ الَّذِي خَلَقَ (۱) خَلَقَ الْإِنْسَانَ مِنْ عَلَقٍ (۲) اِقْرَأْ وَرَبُّكَ الْأَكْرَمُ (۳) الَّذِي عَلَّمَ بِالْقَلَمِ (۴) عَلَّمَ الْإِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ (۵)

“(1) Yaratan rabbinin adıyla oku!(2) O, insanı alaktan (asılıp tutunan zigottan) yaratmıştır.(3-5) Oku! Kalemle (yazmayı) öğreten, (böylece) insana bilmediğini bildiren rabbin sonsuz kerem sahibidir.” (Alak, 96/ 1-5)

Allah (c.c.) bu ayetlerle Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'in şahsında bütün müslümanlara okumayı emretmiş, onları kalemle yazmaya ve ilimde gelişip yetkinleşmeye teşvik etmiştir. İlk vahyin “oku” emriyle başlaması ve bu emrin iki defa tekrar edilmesi, okumanın ve bilmenin dinde ve insan hayatında ne kadar önemli olduğunu göstermektedir.

4. ve 5. ayetlerde kalemin önemi vurgulanmıştır. Zira ilimler kalem vasıtasıyla tedvin edilmiştir. Kalemle öncekilerle ilgili haberler, bilgiler kaydedilmiş, Allah tarafından indirilmiş olan kutsal kitaplar yazılmıştır; kısaca uygarlıklar kalem sayesinde süreklilik kazanmış, kuşaktan kuşağa aktarılmış; Allah kalem vasıtasıyla insana bilmediklerini öğreterek onu cehalet karanlığından kurtarmış, ilmin aydınlığına kavuşturmuştur. Burada “kalem” kelimesinin, –işlevi ve amacı dikkate alındığında– bilinen kalemde bilgisayara kadar bütün okuma, yazma ve bilgi alıp verme araçlarını kapsadığını da belirtmek gerekir. (Komisyon, Kur'an Yolu Meali ve Tefsiri, Ankara 2006, V, 651-653)

İlim, bilgisizliğin zıddı anlamında bir şeyi gerçek yönüyle kavramaktır. Kur'ân-ı Kerîm'de ilim kökünden türeyen kelimelerin yaklaşık 750 yerde geçtiği görülmektedir. Bu sayı, bilginin ve bilme faaliyetinin Kur'ân mesajı bakımından önemini ortaya koymaktadır. (İlhan Kutluer, İlim, DİA, İstanbul 2000, XXII, 109-114)

İlim, Allah'a nisbet edilen sübûtî sıfatlardan biridir. İlâhî bir sıfat olarak ilim “Allahu Teala'nın zaman ve mekân sınırı olmaksızın küçük büyük, gizli âşikâr her şeyi ve her hadiseyi müşahede etmişçesine hakkıyla bilmesidir.

KUR'AN-I KERİM'DE İLMİN ÖNEMİ

İnsanın halife vasfı ile yaratıldığı vurgulanan Bakara suresinde Allah (c.c.) şöyle buyurmaktadır:

وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا ثُمَّ عَرَضَهُمْ عَلَى الْمَلَائِكَةِ فَقَالَ أَنْبِئُونِي بِأَسْمَاءِ هَؤُلَاءِ إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ (۳۱)

"Ve Âdem'e bütün isimleri öğretti. Sonra bunları meleklerle gösterip "Sözünüzde doğru iseniz şunların isimlerini bana söyleyin" dedi." (Bakara, 2/31) Allah-u Teala, Hz. Âdem'e bütün isimleri, yani maddî ve manevî varlıkların, kavramların isimleriyle bunların özelliklerini veya isim verme, dil icat etme kabiliyetini öğretti. (Kur'an Yolu Tefsiri, I, 100-104)

إِنَّمَا يَخْشَى اللَّهَ مِنْ عِبَادِهِ الْعُلَمَاءُ

“Kulları içinden ancak bilenler, Allah’ın büyüklüğü karşısında heyecan duyarlar.” (Fatır, 35/28) Ayet-i kerime iman ile bilgi arasındaki güçlü ilişkiyi ifade etmektedir. Büyüklük karşısında duyulan heyecan ve korku, zarar görmekten değil, hakkını verememekten kaynaklanan endişe mânasına gelmektedir. Alimler, bir şeyi derinlemesine tanıyıp mahiyetini idrak edenler, konun hakikatine nüfuz edenler Allah’a saygı duyma hususunda ön plana çıkmışlardır. İlim adamı sadece bilgiyi yüklenen kişi değildir. Elde edilen ilim, kazanılan bilgi Cenab-ı Hakk’ı tanımaya ve imanın kuvvetlenmesine vesile olmalıdır. Yunus Emre’nin ifadesi ile:

İlim okumaktan murâd,
Kişi Hakk’ı bilmektir,
Çün okudun bilmezsin,
Ha bir kuru emektir!..

قُلْ هَلْ يَسْتَوِي الَّذِينَ يَعْلَمُونَ وَالَّذِينَ لَا يَعْلَمُونَ

“De ki: “Hiç bilenlerle bilmeyenler bir olur mu?” (Zümer, 39/9)

فَسَأَلُوا أَهْلَ الدِّكْرِ إِنْ كُنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ

“Eğer bilmiyorsanız bilgi sahibi olanlara sorun.” (Nahl, 16/43) Âyetten alınması gereken en önemli ders, başta dinî meseleler olmak üzere bir konuda yeterli bilgiye sahip olmayanların o hususta ehil olanlara, yani konunun uzmanlarına sormaları gerektiği; bir konuda doğru ve yeterli bilgi edinmeden görüş ileri sürmenin veya iş yapmanın yanlış olduğudur. (Kur'an Yolu Tefsiri, III, 401)

وَقُلْ رَبِّ زِدْنِي عِلْمًا

“Rabbim! İlmimi arttır, de.” (Taha, 20/114)

خَلَقَ الْإِنْسَانَ (۳) عَلَّمَهُ الْبَيَانَ

“İnsanı O yarattı. Ona anlama ve anlatmayı öğretti.” (Rahman, 55/2)

وَمَا كَانَ الْمُؤْمِنُونَ لِيَنْفِرُوا كَافَّةً فَلَوْلَا نَفَرَ مِنْ كُلِّ فِرْقَةٍ مِنْهُمْ طَائِفَةٌ لِيَتَفَقَّهُوا فِي الدِّينِ
وَلِيُنذِرُوا قَوْمَهُمْ إِذَا رَجَعُوا إِلَيْهِمْ لَعَلَّهُمْ يَحْذَرُونَ

“Bununla beraber müminlerin hepsinin toptan savaşa çıkmaları doğru değildir. Onların her kesiminden bir grup dinde yeterli bilgi sahibi olmaya çalışmak ve seferden dönen topluluklarını uyarmak üzere geride kalmalıdır. Umulur ki sakınırlar.” (Tevbe, 9/122)

İslâm âlimleri bu âyette ilmin önemine değinildiğini kabul edegelmişlerdir. Dinin sağlıklı bir biçimde tebliği için maddî güç ve düşmana karşı ordu hazırlamak yeterli değildir. İslâmiyet’in hedeflediği medeniyete ilimsiz, irfansız ulaşamaz. Bu itibarla müslümanların kendilerini aydınlatacak ve gerekli durumlarda uyaracak derin bilgi sahibi kimseler yetiştirmek için üzerlerine düşeni yapmaları bir görevdir. Dinin doğru anlaşılması için yapılacak ilk iş kuşkusuz din ilimlerine gereken emeğin verilmesidir; fakat dinin hedefi müslümanların dünya ve âhiret mutluluğunu birlikte gerçekleştirmek olduğundan, ilme ayrılacak emeğin –dar anlamıyla– din ilimleri şeklinde sınırlandırılması düşünülemez. (Kur'an Yolu Tefsiri, III, 73-75)

HADİS-İ ŞERİFLERDE İLMİN ÖNEMİ

Tâbiînden Kesîr b. Kays'ın anlattığına göre, bir adam Medine'den yola çıkarak Dımaşk'a Ebu'd-Derdâ'yı görmeye gelir. Ebu'd-Derdâ:

“Kardeşim seni buraya kadar getiren sebep nedir?” diye sorduğunda, adam:

“Senin Resûlullah'tan (s.a.s.) rivayet ettiğini işittiğim bir hadistir” diye cevabını verdi. Ebu'd-Derdâ:

“Sahi başka bir ihtiyaç için gelmedin mi?” der. Adam:

“Hayır” der. Ebu'd-Derdâ:

“Ticaret için de mi gelmedin?” deyince adam:

“Hayır, sadece o hadisi senden öğrenmek için geldim.” der. Bunun üzerine Ebu'd-Derdâ:

قَالَ أَبُو الدَّرْدَاءِ فَأَتَى سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا
يَبْتَغِي فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنِحَتَهَا رِضًا لِطَالِبِ
الْعِلْمِ وَإِنَّ الْعَالِمَ لَيَسْتَغْفِرُ لَهُ مَنْ فِي السَّمَوَاتِ وَمَنْ فِي الْأَرْضِ حَتَّى الْوَحْيَانِ فِي الْمَاءِ
وَفَضْلُ الْعَالِمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلِ الْقَمَرِ عَلَى سَائِرِ الْكَوَاكِبِ إِنَّ الْعُلَمَاءَ وَرَثَةُ الْأَنْبِيَاءِ إِنَّ
الْأَنْبِيَاءَ لَمْ يُوْرَثُوا دِينَارًا وَلَا دِرْهَمًا إِنَّمَا وَرَثُوا الْعِلْمَ فَمَنْ أَخَذَ بِهِ أَخَذَ بِحِطِّ وَافِرٍ

Ebu'd-Derdâ diyor ki, “Allah Resûlü'nü (s.a.s.) şöyle derken işittim: “Kim ilim için yola çıkarsa Allah ona cennete giden yolu kolaylaştırır. Melekler, hoşnutluklarından dolayı ilim talebesine kanatlarını serer. Denizdeki balıklara varıncaya kadar yer ve gök ehli âlim kişinin bağışlanması için Allah'a yakarır. Âlimin, âbide (ibadet edene) üstünlüğü, (parlaklık, görünürlük ve güzellik bakımından) ayın diğer yıldızlara olan üstünlüğü gibidir. Kuşkusuz âlimler peygamberlerin varisleridir. Peygamberler miras olarak ne altın ne de gümüş bırakmışlardır; onların bıraktıkları yegâne miras ilimdir. Dolayısıyla kim onu alırsa büyük bir pay almış olur.” (Tirmizî, İlim, 19)

Abid, ibadet ederek rabbine kullukta bulunur. İbadet ederek kendi ahiretini kurtarıırken, alim ilmiyle gecenin karanlığını aydınlatan ay misali, cehalet karanlığından pek çok kişinin kurtuluşuna vesile olur. Hadis-ş şerifte âlimler peygamberlerin varisleri olduğu ifadesi ile ilim ile peygamberlere yakın olunacağına vurgu yapılmaktadır.

İlim öğrenmek ciddi gayret ve emek ister. Uzun yılların emeği, uykusuz gecelerin, sabahın erken saatlerinin bereketi ile kişi kendi geliştirir, ilimi elde eder.

Daru'l-Erkam:

Mekke yıllarında Resul-i Ekrem (s.a.s.)'e ilk iman edenlerin çoğunluğu gençlerdi. Genç sahabeler baskı ve şiddet karşısında imanda sebatları ve İslam'ın yolunda gayretleri ile yıldız misali parıldamışlardı. Bu genç sahabilerden bir tanesi peygamberliğin ilk yıllarında 17-18 yaş civarında müslüman olan Erkam b. Ebü'l-Erkam'dır. Erkam (r.a.) ilk Müslümanların yedincisi veya on ikincisidir. Erkam (r.a.) gönlünü İslam'a açtığı gibi Safa tepesinin eteğindeki evini de Resulü Allah'ın hizmetine vermiş, onun evi Daru'l-İslam yani İslam'ın evi, İslam'ın merkezi, kabi olmuştu. Bu evde Resul-i Ekrem (s.a.s.) ashâb-ı kirâma dinî bilgiler öğretirken bir yandan da ilâhî gerçeği arayan insanları İslâm'a davet ediyor, onlara Kur'ân-ı Kerîm okuyor ve onlarla birlikte namaz kılıyordu. Hz. Hamza, Hz. Ömer pek çok kişi orada müslüman oldu. İslam tarihinde Daru'l-Erkam olarak anılan bu ev, Mekke yıllarında tebliğin merkezi, ilim ve irfan meclisi olmuştu.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو : أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- مَرَّ بِمَجْلِسَيْنِ فِي مَسْجِدِهِ فَقَالَ : « كِلَاهُمَا عَلَى خَيْرٍ وَأَحَدُهُمَا أَفْضَلُ مِنْ صَاحِبِهِ ، أَمَا هُوَ لَأَعْلَمُ فَيَدْعُونَ اللَّهَ وَيُرْغَبُونَ إِلَيْهِ فَإِنْ شَاءَ أَعْطَاهُمْ وَإِنْ شَاءَ مَنَعَهُمْ ، وَأَمَا هُوَ لَأَعْلَمُ فَيَتَعَلَّمُونَ الْفِقْهَ وَالْعِلْمَ وَيَعْلَمُونَ الْجَاهِلَ فَهُمْ أَفْضَلُ ، وَإِنَّمَا بُعِثْتُ مُعَلِّمًا » قَالَ : ثُمَّ جَلَسَ فِيهِمْ

Resûlullah (s.a.s.), mescidde halka olmuş iki gruba rastlar ve şöyle buyurur: “İkisi de hayır üzeredir. Ama biri, diğerinden daha üstündür. Bir kısmı Allah’a dua ediyor ve ondan bir şey istiyorlar. Allah onlara ister verir, isterse vermez. Diğerleri ise, dini anlamaya ve ilim öğrenmeye çalışıyorlar ve bilmeyene öğretiyorlar. Bunlar daha üstündür.” dedikten sonra “Şüphe yok ki, ben de sadece bir öğretici olarak gönderildim.” diyerek ilim öğrenenlerin yanlarına oturmuştur.” (Dârimî, Mukaddime, 32)

“Ben öğretmen olarak gönderildim” Sevgili Peygamberimiz peygamberlik görevi ile bilginin risalet mesajının ulaşması ve anlaşılmasında bilginin önemini hatırlatmıştır. Her fırsatta ashabını eğitmiş, cahiliye gibi bataklık bir dönemden asrı saadet gibi model bir toplum inşa etmiştir. Medineli ilk müslümanlara Musab b. Umeyr’i öğretici olarak göndermek suretiyle toplumun teşekkülünde ilmin ve bilginin yerinin ne kadar önemli olduğunu bizlere göstermiştir.

Suffe:

Çile, sıkıntılarla geçen on üç yılın ardından müslümanlar Medine’ye hicret ettiler. Allah Resulü (s.a.s.) Medine’ye teşrif ettikten sonra, Sehl ve Süheyl adlarındaki iki yetimden satın alınan arsaya Mescid-i Nebevî’yi inşa etti. (Buhârî, Menâkıbü’l-Ensâr, 45) Mescidle birlikte mescidin güney tarafında, giriş kısmında kimsesiz ve fakir sahâbîlerin barınması için bir gölgelik yaptırıldı. Suffe adı verilen bu bölümde, Mekkeki muhacirler, İslâm’ı kabul edip Medine’ye gelen yoksul, bekâr ve yakını bulunmayan sahâbîler burada kalmışlardı. Kaynaklarda Suffe’nin mekân olarak genişliği tam olarak bildirilmemiş olsa da burada aynı anda yetmiş kişinin kaldığına dair rivayetler bu konuda bir fikir vermektedir. Çeşitli zamanlarda kalanların toplam sayısının 400’e ulaştığı olmuştur. Medine’ye gelip orada bir tanıdığı bulunmayanlar ve Medine’ye gelen heyetler de genellikle Suffe’de ağırlanırdı.

Ashab-ı suffenin geçimleri ile bizzat Resulullah Efendimiz (s.a.s.) ilgilenmişti. Resûlullah akşam olunca karınlarını doyurmak için onları birer ikişer ashaba taksim eder, kalanları da kendi evine götürürdü. Bu uygulama müslümanların maddî durumu düzeline kadar devam etti. (Buhârî, Mevâkıtü’ş-şalât, 41) Resûl-i Ekrem kendisine getirilen sadakaların tamamını Suffe ehline gönderir, hediyeleri ise onlarla paylaşırdı. (İbn Hanbel, II, 515; Buhârî, Rıfak, 17) Hurmaların hasat zamanı gelince herkes gücüne göre hurma salkımlarını getirir, mescide asar, ehl-i Suffe karınlarını bunlarla doyururdu. İlimle meşgul olan bu sahâbîler hakkında Rabbimiz buyurmuştur ki:

لِلْفُقَرَاءِ الَّذِينَ أَحْصَرُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ لَا يَسْتَطِيعُونَ ضَرْبًا فِي الْأَرْضِ

“Kendilerini Allah yoluna adadıklarından seyahat ve ticarete imkân bulamayan yoksullara verin...” (Bakara, 2/273) Bu kişiler ayetin nâzil olduğu tarihi göz önüne alan tefsirciler bunların Suffe ehliyle (Mescid-i Nebevî’nin bir köşesinde barınan kimsesiz ve yoksul müslümanlar) Mekke’den hicret eden muhacirler olduğunu ifade etmişlerdir. (Kur’an Yolu Meal ve Tefsiri, I, 427) bu sahâbîler Allah rızâsı için O’nun dinini korumak, öğrenmek, öğretmek ve yaymak maksadıyla devamlı meşgul olduklarından dolayı işve ticaret yapma imkânı bulamamışlardır.

Ashâb-ı Suffe’den güç sahibi olanlar, gündüzleri mescide su taşıyarak ve dağdan getirdikleri odunları satarak ihtiyaçlarını temin etmeye çalışır, geceleri de Kur’an tilâveti ve ilimle meşgul olurlardı. (Müslim, İmâre, 147; İbn Hanbel, III, 270) Suffe, ashâb-ı Suffe’nin vakitlerini Resûlullah’ı dinleyip ondan İslâm’ın esaslarını öğrenerek geçirmeleri dolayısıyla kısa zamanda bir eğitim kurumu

haline geldi. Ashâb-ı Suffe'nin eğitim ve öğretim işleriyle bizzat ilgilenen Resûl-i Ekrem Suffe'de dersler veriyordu. Ayrıca onlara yazı yazmayı ve Kur'an okumayı öğretmek üzere Ubâde b. Sâmî gibi hocalar tayin etmişti. Ashab-ı suffe dinledikleri hadisleri diğer sahâbîlere de naklederek ilmin yayılmasına önemli katkıda bulunmuşlardı.

Ashab-ı Suffe özellikle İslâm'ı tebliğ için ihtiyaç duyulan yerlere gönderilmişti. Hicretin 4. (625) yılında Medine'ye gelen Benî Âmir b. Sa'saa'nın reisi Ebû Berâ Âmir b. Mâlik, Resûl-i Ekrem'in İslâm'a davetini kabul etmemekle birlikte ondan kabilesine İslâmiyet'i anlatacak bazı kimselerin gönderilmesini istemiş ve onları himayesine alacağını söylemişti. Bunun üzerine Hz. Peygamber Suffe'de yetişmiş, Kur'an'ı iyi bilen ve kendilerine "kurrâ" denilen yetmiş kadar sahâbîyi onun yurduna gönderdi. Ancak bu sahâbîler Bi'rîmaüne mevkiinde Ebû Berâ'nın yeğeni Âmir b. Tufeyl ve adamları tarafından şehid edildi. Resûlullah'ın hayatının en büyük üzüntüsünü bu hadise yüzünden yaşadığı rivayet edilmiştir. Hadiseyi vahiy yoluyla öğrenerek ashabına haber veren Hz. Peygamber, hiçbir felâket karşısında hissetmediği derecede bir üzüntü duymuş, otuz veya kırk gün süreyle sabah namazlarında Bi'rîmaüne faciasına yol açan kabilelere beddua etmiştir.

Suffe ehlinin İslâmî ilimlerin gelişmesine doğrudan etkisi olmuştur. Başta Ebû Hüreyre olmak üzere çok hadis rivayet eden sahâbîler ehl-i Suffe'dendir. Abdullah b. Ömer ile Abdullah b. Mes'ûd gibi birçok sahâbî de Suffe'den yetişmiştir. (Mustafa Baktır, Suffe, DİA, XXXVII, 469-470)

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) hayır üzere olan dört grubu haber verir.

اغْدُ عَالِمًا أَوْ مُتَعَلِّمًا أَوْ مُسْتَمِعًا ، أَوْ مُجِبًّا ، وَلَا تَكُنِ الْخَامِسَ فَتَهْلِكَ

"Öğreten, öğrenen, dinleyen ya da ilmi seven/destekleyen ol, beşincisi olma, helâk olursun!" (Dârimî, Mukaddime, 26)

Süfyân b. Uyeyne, kişinin, sahip olduğu bilgiyi başkalarına aktarmadan önce iyice belleyip özümsemesi gerektiğini şu şekilde ifade eder: "İlmin başı güzelce dinlemektir. Sonra onu bellemek, sonra anlayıp kavramak, sonra bilgiyi uygulamak ve en sonunda da onu neşredip yaymak gelir." (Beyhakî, Şuabü'l-îmân, II, 289) demiştir.

عَبْدَ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ يُحَدِّثُ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ « نَصَرَ اللَّهُ أَمْرًا سَمِعَ مِنْ شَيْئًا فَبَلَّغَهُ كَمَا سَمِعَ فَرُبَّ مُبَلِّغٍ أَوْعَى مِنْ سَامِعٍ »

Abdurrahman b. Abdullah, babası İbn Mes'ûd'un "Hz. Peygamber'i (s.a.s.) şöyle derken işittim" dediğini naklediyor: "Allah, bizden bir şey işitip, işittiği gibi başkasına ulaştıran kişinin yüzünü ak etsin. Kendisine (bilgi) ulaştırılan nice kimseler vardır ki, onu işiten(ve kendisine aktaran kimse)den daha kavrayışlıdır." (Tirmizî, İlim, 7)

Kişinin öğrendiği ilmi başkasına aktarmasının önemine dikkat çeken hadisi şeriftir. Hadisi şerifleri, Hz. Peygamber (s.a.s.)'in sözlerini, daha genel ifade ile ilmi, bilgiyi usulünce başkalarına ulaştıranlara, tebliğ görevini hakkıyla ifa edenlere Peygamber Efendimiz (s.a.s.)'in duasıdır. Alimlerin görevi insanlara hayra, iyiliğe ulaştıracak bilgiyi öğretmektir.

عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ سَمِعْتُ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَسَلَّطَهُ عَلَى هَلَكْتِهِ فِي الْحَقِّ ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ حِكْمَةً فَهُوَ يَقْضِي بِهَا وَيَعْلَمُهَا.

Abdullah b. Mes'ûd (ra) diyor ki: Hz. Peygamber'i (s.a.s.) şöyle derken işittim: "Ancak iki kişiye haset (gıpta) edilir. Bunlar; Allah'ın kendisine mal verdiği ve onu hak yolunda harcayan

kimse ile Allah'ın kendisine (ilim ve) hikmet verdiği ve ona göre karar verip, onu başkalarına da öğreten kimsedir.” (Buhârî, Zekât, 5; Müslim, Salâtü'l-müsâfirîn ve kasruhâ, 268)

Kendisine imrenilen, gıpta edilen iki örnek kişi ve ameli. Zengin cömert, ilmi başkalarına öğreten alim.

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ: إِذَا مَاتَ الْإِنْسَانُ انْقَطَعَ عَنْهُ عَمَلُهُ إِلَّا مِنْ ثَلَاثَةٍ: إِلَّا مِنْ صَدَقَةٍ جَارِيَةٍ أَوْ عِلْمٍ يُنْتَفَعُ بِهِ أَوْ وَالدِّ صَالِحٍ يَدْعُو لَهُ

Ebû Hüreyre'den rivayet edildiğine göre, Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurmuştur: “İnsan ölünce üç şey dışında ameli kesilir: Sadaka-i câriye (faydası kesintisiz sürüp giden sadaka), faydalanılan ilim ve kendisine dua eden hayırlı evlat.” (Müslim, Vasiyyet, 14)

Ölümler birlikte kişinin amel defteri kapanırken, dünyada geride bıraktığı üç şey amel defterinin kapanmamasına vesile oluyor. Alim geride bir ilim, eser bırakmış ise, o ilimle faydalandığı, eserden istifade edildiği gibi o kişinin amel defteri kapanmıyor.

عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَقُولُ «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَدُعَاءٍ لَا يُسْمَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَتَّعِبُ وَمِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ أَعُوذُ بِكَ مِنْ هَوْلَاءِ الْأَرْبَعِ

Abdullah b. Amr diyor ki: Resûlullah (s.a.s.) şöyle dua ederdi: “Allah'ım huşû duymayan kalpten, kabul edilmeyen duadan, doymayan nefisten ve faydasız ilimden sana sığınırım. Bu dört şeyden sana sığınırım.” (Tirmizî, Deavât, 68)

Hem fen ilimleri hem de dini ilimleri tahsil etmek gerekmektedir. Unutulmaması gereken önemli bir husus öğrenilen bilginin faydalı olmasıdır. İnsanların zararına olan bilgi ile meşgul olunmamalıdır.

Bedir Esirleri:

Hicretin 2. yılında (624) yılında yapılan Bedir gazvesinde müslümanlar galip gelmiş ve yetmiş kişi de esir alınmıştı. Esirlerin durumunu ashâbı ile istişare eden Hz. Peygamber (s.a.s.), bazı esirlerin malî durumlarına göre para ödemelerini, bazı esirlerin karşılıksız olarak, okuma yazma bilenlerin ise on müslümana okuma yazma öğretmeleri şartıyla serbest bırakılmaları kararlaştırdı.

Kadınların Eğitimi:

Peygamber Efendimiz (s.a.s.):

طَلَبُ الْعِلْمِ فَرِيضَةٌ عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ

“İlim öğrenmek her Müslümana farzdır.” (İbn Mâce, Mukaddime, 17) buyurmuştu.

Resûl-i Ekrem Medine'ye gelip yerleştiğinde büyük çapta bir bilgilendirme ve bilinçlendirme faaliyeti başlattı. Her fırsatta çevresindekilere bilmediklerini öğretmeye özen gösterdi. Bunun yanı sıra bıktırıcı olmamak için muhatapları ile özel vaaz ve nasihat vakitleri de belirledi. (Buhârî, İlim, 12; Müslim, Sıfâtü'l-münâfikîn ve ahkâmühüm, 83) Bu uygulamadan yeterince faydalanamadıklarından şikâyetçi olan kadınların, Allah Resûlü'nden ricada bulunarak: “Yâ Resûlallah, erkekler senin sözlerini rahatlıkla dinleyebiliyor, hâlbuki biz senden yeterince istifade edemiyoruz, bizim için ayrı bir gün tahsis etsen?” demeleri üzerine, Peygamber Efendimiz haftada bir günü de kadınların eğitimine ayırmıştı. (Buhârî, İlim, 35) (Bkz. Komisyon, Hadislerle İslam, I, 380)

Çocukların Eğitimi:

Çocuk göz nuru, gönül sürurudur. Allah'ın emaneti ve O'nun en güzel lütuflarındandır. Çocuk, dünya hayatının süsü ve zîneti, ailenin neşe ve sevinç kaynağıdır. Ölümden sonra anne babanın amel

defterini kapattırmayacak önemli bir varlıktır. Anne babaların çocuklar üzerinde hakları olduğu gibi, çocuklarında anne babaları üzerinde hakları vardır. Resul-i Ekrem (s.a.s.) Abdullah b. Amr'a **"Çocuğunun senin üzerinde hakkı var!"** (Müslüm, Sıyam, 183) buyurarak uyarmıştır bizleri. Çocuğun eğitim ve terbiyesi uzun süreli ve meşakkatli bir iştir. Bu hususta anne ve babanın sabırlı ve kararlı olması gerekir.

Peygamber Efendimiz (s.a.s.) **"Hiçbir anne baba, çocuğuna güzel terbiyeden daha kıymetli bir bağışta bulunmamıştır."** (Tirmizi, Birr, 33; İbn Hanbel, IV, 77) buyurmuştur.

Hicrî 1441 Yılı:

01 Eylül 2019 Pazar günü Hicrî 1441 yılına girdik. Hicri takvime göre zilhicce ayından sonra muharrem ayı gelmektedir. Muharrem ayının onuncu günü, 9 Eylül Pazartesi aşure günüdür. Aşure gününde Hz. Nuh (a.s.)'ın tufandan kurtulması, Hz. Musa (a.s.)'ın Firavun'un zulmünden kurtulması gibi pek çok önemli olay olduğu gibi, Hz. Hüseyin, ailesi yakınlarından yetmiş kişinin Kerbela'da şehit edilmesi de 10 Muharrem 680 tarihinde olmuştur.

Soru: Muharrem ayının fazileti ve bu ayda, özellikle de 10 Muharrem'de oruç tutmanın hükmü nedir?

"Muharrem" hürmet edilen anlamındadır. Bu ay, Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından **Allah'ın ayı** diye nitelendirilmiştir (Müslim, Sıyâm, 202; Ebû Dâvûd, Savm 55; Tirmizî, Savm, 40). Bu nitelendirme Muharrem ayının faziletine, ilahî feyz ve bereketinin bolluğuna işarettir. Resûlullah (s.a.s.) bir hadisinde şöyle buyurmuştur: **"Ramazan'dan sonra en faziletli oruç, Allah'ın ayı olan Muharrem'de tutulan oruçtur. Farz namazlardan sonra en faziletli namaz da gece namazıdır."** (Müslim, Sıyâm, 202-203; Ebû Dâvûd, Savm, 55; Tirmizî, Savm, 40) Muharrem'in onuncu günü âşûrâ gününde oruç tutmak da sünnettir. Resûlullah (s.a.s.), âşûrâ gününde oruç tutmuş ve bunu müslümanlara tavsiye etmiştir (Buhârî, Savm, 69). Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye gelince, yahudilerin âşûrâ gününde oruç tuttıklarını görmüş ve "Bu gün niçin oruç tutuyorsunuz?" diye sormuştu. "Bu, hayırlı bir gündür. Allah, o günde Benî İsrâil'i düşmanlarından kurtardı. (Şükür olarak) Hz. Mûsâ o gün oruç tuttu." dediklerinde Resûlullah da (s.a.s.) "Ben Mûsâ'ya sizden daha layığım (yakınım)." buyurup o gün oruç tuttu ve müslümanlara da tutmalarını tavsiye etti (Buhârî, Savm, 69; Müslim, Sıyâm, 127-128). Hz. Peygamberin (s.a.s.) bu günde oruç tutulmasını teşvik eden başka hadisleri de vardır. Bir hadiste, **"Âşûrâ günü orucunun önceki yılın günahlarına keffâret olacağını zannederim."** (Tirmizî, Savm, 48) buyurmuştur. Başka bir hadiste de âşûrâ orucuna işaret ederek **"Ramazan orucundan sonra en faziletli oruç Allah'ın ayı olan Muharrem ayında tutulan oruçtur."** (Tirmizî, Savm, 40) buyurmuştur. Hz. Peygamberin (s.a.s.) yahudilere muhalefet için ertesi sene âşûrâ orucunu Muharrem'in dokuzuncu günü de tutacağını söylemesi (Ebû Dâvûd, Savm, 66); **bu orucun Muharrem ayının dokuzuncu ve onuncu veya onuncu ve on birinci günlerinde tutulmasının daha doğru olacağına işaret etmektedir** (Bkz. Ahmed b. Hanbel, el-Müsned, IV, 52; Abdürrezzâk, el-Musanef, IV, 287). Şu da bilinmelidir ki, Ramazan orucu farz kılınınca Hz. Peygamber (s.a.s.), isteyenlerin âşûrâ orucu tutup isteyenlerin tutmayabileceğini belirtmiştir (Buhârî, Savm, 69; Müslim, Sıyâm, 113-126). (Bkz. Din İşleri Yüksek Kurulu, Fetvalar, DİB, İzmir 2018, 268)

İçinde bulunduğumuz Muharrem ayının ve idrak edeceğimiz Aşure gününün, Hicrî 1441 yılının ülkemiz ve alemlerimiz için hayırına, vesile olmasını; 2019-2020 eğitim öğretim döneminin de hayırlara vesile olmasını diliyorum. Rabbimiz çocuklarımızı göz aydınlığı kilsin.

Hüseyin Yazıcı
İl Vaizi

